

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2025-03-20 i mål nr M 4766-24, se bilaga A

PARTER

Klagande

Energimarknadsinspektionen

Motpart

1. Vattenfall Vattenkraft AB

Ombud: S.S

2. Svenska Kraftnät

SAKEN

Bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens domslut.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Energimarknadsinspektionen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa Energimarknadsinspektionens beslut.

Vattenfall Vattenkraft AB (Vattenfall) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Svenska Kraftnät har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Energimarknadsinspektionen har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg. Den aktuella ledningen har tidigare varit föremål för prövning (se mark- och miljödomstolens mål nr M 1216-20 och Mark- och miljööverdomstolens mål nr M 8618-20). Skälet till att ledningen prövas på nytt är att den numera uppfyller kravet på att vara intern. Detta är dock inte tillräckligt för att den ska vara undantagen från kravet på nätkoncession. Undantaget i 8 § förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857), IKN-förordningen, ska inte tillämpas i målet eftersom det inte är fråga om en industrianläggning utan om en anläggning för elproduktion. Den el som produceras ska inte användas för egen förbrukning, utan ska matas in på det ordinarie överföringsnätet. För sådana interna nät finns ett särskilt undantag i 22 a § IKN-förordningen där det vid prövningen är möjligt att bedöma om infrastrukturen påverkar en lednings avgränsning. Inte heller detta undantag kan dock tillämpas på den aktuella ledningen, eftersom den sträcker sig utanför inhägnat område och passerar över en större väg, E45. Ledningen kan därför inte sägas vara tydligt avgränsad.

Vattenfall har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg. En industri kan producera såväl varor som el. Vattenkraftsproduktion kan således anses vara en sorts industri, varför den interna ledningen är undantagen från koncessionsplikt enligt såväl 8 § som 22 a § IKN-förordningen. När det gäller

tillämpningen av 22 a § IKN-förordningen kan konstateras att det inte är ifrågasatt att anslutningsledningen uppfyller kravet på att vara kort. Vad gäller kravet på att vara avgränsad grundas mark- och miljödomstolens bedömning på det bild- och videomaterial som har lämnats in av bolaget. För den som står på platsen är det tydligt var gränsen mellan verksamhetsområde och övrig mark går, och kravet på avgränsat område är uppfyllt trots att ledningen korsar en väg. Vid bedömningen av dessa kriterier ska hänsyn i första hand tas till omgivande infrastruktur för elnät i området. Att tillmäta väg E45 avskärande betydelse är orimligt eftersom vägen är byggd tillsammans med, och är inkorporerad i, kraftverkets dammkonstruktion. Nödvändig hänsyn måste tas till de omständigheter som råder och som har påverkat utformningen av en anläggning. Närmaste regionnätstation ligger ca 9 kilometer bort. Regionnätledningarna finns på andra sidan älvfåran från kraftverket sett. Dessa tjänar andra syften i elnätet och saknar samband med kraftverket. Inom verksamhetsområdet tillåts inte någon förändring av annan än Vattenfall, oavsett om det är fråga om tillkommande nätinfrastuktur eller någon annan form av exploatering. Det betyder också att lokalnätet aldrig kommer att byggas ut för att ansluta nya kunder inom området. Om mindre förändringar av lokalnätet skulle behöva ske, exempelvis för utbyggnad eller förändring av vägbelysningen, så kommer anslutningsledningen inte hindra detta. Anslutningsledningens korta längd och höga spänning är ytterligare faktorer som bidrar till att den ska anses avgränsad i relation till övriga, befintliga eller förutsebara, koncessionsnät i området.

Svenska Kraftnät har i huvudsak anfört att den aktuella ledningen omfattas av undantag från kravet på nätkoncession både utifrån 8 § och 22 a § i IKN-förordningen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om en ledning från en av Vattenfalls transformatorstationer vid Ligga vattenkraftverk till en ny planerad kopplingsstation, med samlingskäten för kraftverkets tre vattenkraftsaggregat för direkt anslutning till Svenska Kraftnäts transmissionsnät, ska undantas från kravet på nätkoncession. Ledningen sträcker sig från transformatorstationen T3, belägen väster om väg E45, och löper utanför det

inhägnade området över väg E45 till kopplingsstationen, som är belägen öster om vägen, där också anslutningen mot överliggande nät är placerad.

Tillämpliga bestämmelser m.m.

En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). En nätkoncession avser en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område). Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession. (Se 2 kap. 1, 2 och 5 § ellagen.) Genom IKN-förordningen har regeringen meddelat sådana föreskrifter om undantag. Energimarknadsinspektionen ska under vissa förutsättningar ge ett bindande besked i frågan om huruvida en starkströmsledning omfattas av undantag från nätkoncession (2 kap. 6 § ellagen och 4 § förordningen [2023:241] om det nationella elsystemet).

Av 8 § IKN-förordningen följer att ett internt nät inom området för en industri- anläggning får byggas och användas utan nätkoncession, och att detsamma gäller mellan delar av ett sådant område vilka skiljs åt endast av en trafikled.

Med internt nät avses en eller flera starkströmsledningar som innehavaren använder för överföring av el för egen räkning, se 2 § IKN-förordningen.

Med elektrisk anläggning avses en anläggning för produktion, överföring eller användning av el med de särskilda föremål som finns i anläggningen och som behövs för driften av den, se 2 § elsäkerhetslagen (2016:732) jämfört med 1 kap. 4 § ellagen.

Av 22 a § första stycket 1 d IKN-förordningen följer att en anslutningsledning, som utgör ett internt nät, får byggas och användas utan nätkoncession, om det inom ett avgränsat område dras från en eller flera anläggningar för produktion av el till en gemensam anslutning till elnätet, förutsatt att anslutningsledningen är kort. Bestämmelsens lydelse har ändrats under målets handläggning och den ska tillämpas utifrån sin nuvarande lydelse. Ändringen är dock inte av avgörande betydelse för den aktuella prövningen. Förordningsmotiven FM 2007:1 kan i relevanta delar användas som

underlag för bedömningen, trots att bestämmelsen i 22 a § tillkom senare och har ändrats. I motiven anges bland annat att områdets belägenhet och utbredning lätt ska kunna fastställas, dvs. att man lätt ska kunna konstatera var gränsen mellan området och övrig mark går (se s. 13).

Även SOU 2019:30 (Moderna tillståndsprocesser för elnät) kan ha viss betydelse för tolkningen av bestämmelsen i 22 a § IKN-förordningen. Där anges bland annat följande. Den som har nätkoncession för område ges ensamrätt på elöverföring i ett område på sin spänningsnivå i syfte att förhindra ineffektivt inträde av nya nätföretag på marknaden. Genom ett koncessionsförfarande ges nätföretaget ett legalt monopol. För att undvika missbruk av den makten har nätföretagen ålagts en rad skyldigheter i ellagen. Det övergripande syftet med undantagsreglerna i IKN-förordningen är att förenkla byggande av elledningar och nät som har en obetydlig påverkan på miljön, elmarknaden och elnätet. Bestämmelsen i 22 a § syftar till att främja energi-omställningen, öka resurseffektiviteten i tillståndshanteringen och minska den administrativa bördan i samband med byggande och användande av produktionsanläggningar för el. Utredningen föreslog att alla ledningar inom ett avgränsat område bakom anslutningspunkten skulle undantas från koncessionskravet. Vidare ansåg utredningen att även kortare anslutningsledningar skulle undantas så länge de omfattas av det avgränsade området. (Se SOU 2019:30 s. 78, 80 och 85 f.) Möjligheten till undantag från koncessionskravet för korta anslutningsledningar inom ett avgränsat område infördes i IKN-förordningen den 1 januari 2022.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Kan ledningen undantas såsom ett internt nät inom området för en industrianläggning (8 § IKN-förordningen)?

Ett vattenkraftverk är ett typexempel på en anläggning för produktion av el och omfattas i det sammanhang som nu är aktuellt av legaldefinitionen av en elektrisk anläggning (se tillämpliga bestämmelser ovan).

Den aktuella högspänningsledningen (400 kV) ska inte dras fram av Vattenfall för att försörja den egna kraftverksanläggningen med el utan för att överföra el som producerats vid kraftverket till en egen kopplingsstation, och sen matas ut på transmissionsnätet. Ledningen utgör alltså en anslutningsledning från en anläggning för produktion av el. Det är enligt Mark- och miljööverdomstolen tydligt, både utifrån undantagsbestämmelsernas ordalydelse, IKN-förordningens systematiska uppbyggnad och förordningsmotiven, att lagstiftarens avsikt har varit att möjligheten till undantag från koncessionsplikten för interna anslutningsledningar från elproduktionsanläggningar uttömmande ska regleras i 22 a § IKN-förordningen. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen, till skillnad från mark- och miljödomstolen, att ledningen inte kan undantas från koncessionsplikt med stöd av 8 § IKN-förordningen.

Kan ledningen undantas såsom en anslutningsledning från en produktionsanläggning (22a § första stycket 1 d IKN-förordningen)?

Mark- och miljööverdomstolen noterar inledningsvis att mark- och miljödomstolen felaktigt har utgått från den lydelse som bestämmelsen i 22 a § första stycket 1 d IKN-förordningen hade före den 1 januari 2022. Bestämmelsen innehåller i sin nuvarande lydelse inte längre något krav på funktionell enhet, utan i stället ett krav på gemensam anslutning till elnätet. Uttalandena i förordningsmotiven är dock, som anförts ovan, alltfjänt relevanta för bedömningen av bestämmelsen. Numera framgår också direkt av ordalydelsen att bestämmelsen tar sikte på just anslutningsledningar från anläggningar för produktion av el.

Mark- och miljööverdomstolen har nyligen prövat möjligheterna för undantag från koncessionsplikten enligt 22 a § första stycket 1 d för anslutningsledningar från solcellsparker (se domstolens domar den 25 augusti 2025 i mål nr M 17150-24 och M 12673-24). I de nu angivna avgörandena har domstolen konstaterat bland annat följande. Vid bedömningen av hur undantaget för anslutningsledningar ska tillämpas behöver hänsyn i första hand tas till omgivande infrastruktur för elnät, dvs. främst koncessionshavares nät i området. En förutsättning för att kunna tillämpa undantaget blir därmed om anslutningsledningen kan anses befinna sig inom ett avgränsat område

i relation till övriga, befintliga eller förutsebara, koncessionsnät i området. Hänsyn behöver tas både till den rätt som berörda koncessionshavare har och till det ansvar för elnätens funktion som åvilar koncessionshavarna. Domstolen uttalade vidare att det inte heller är lämpligt att bedöma en anslutningslednings längd i absoluta mått eller tal. En bedömning av de båda kriterierna – ”kort” respektive ”inom ett avgränsat område” – behöver ske i varje enskilt fall, innebärande att en anslutningsledning med en viss utformning kan bedömas som kort inom ett avgränsat område på en plats, men inte på en annan.

Bedömningen i detta fall.

Det står klart att den ifrågavarande ledningen numera uppfyller den grundläggande förutsättningen för undantag enligt IKN-förordningen; att det ska vara fråga om ett internt nät. Eftersom transformatorstationen är nödvändig för att den el som produceras av ansluten turbin ska kunna överföras till kopplingsstationen på en lämplig spänningsnivå bör den ses som en integrerad del i produktionen. Ledningen dras alltså från en anläggning för produktion av el till en gemensam anslutning till elnätet. Inget av detta har heller ifrågasatts av parterna.

När det gäller de båda återstående kraven i 22 a § 1 d IKN-förordningen – att anslutningsledningen ska vara kort och dras inom ett avgränsat område – har parterna däremot olika uppfattningar.

Det förekommer olika uppgifter om ledningens längd men utifrån det ingivna ritningsunderlaget gör Mark- och miljööverdomstolen bedömningen att dess totala längd är ca 150 meter. Ledningen kommer inte att korsa någon annan infrastruktur för starkström, olika naturmiljöer eller bebyggelse. Avståndet till närmaste regionnätledning har uppgetts vara ca 9 kilometer och det finns inga indikationer på att ledningen kommer att påverka befintliga koncessionshavares elnät. Ingenting har heller framkommit om att ledningen skulle kunna stå i vägen för planerad byggnation eller annan exploatering och en därmed sammanhängande kommande utbyggnad av elnätet. Att anslutningsledningen under en sträcka av ca 90 meter dras utanför inhägnat område och därvid korsar väg E45 kan då inte tillmätas någon avgörande betydelse.

Som Vattenfall har anført går vägen dessutom genom verksamhetsområdet och är anlagd som en integrerad del av dammen och kraftverksanläggningen. Vid en sammantagen bedömning får ledningen därför, i sitt planerade utförande, anses vara både tillräckligt avgränsad och kort för att omfattas av möjligheten till undantag från kravet på nätkoncession.

Mark- och miljööverdomstolen finner därmed att ledningen uppfyller samtliga krav för att Vattenfall ska kunna få ett bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession enligt 22 a § första stycket 1 d IKN-förordningen. Mark- och miljödomstolens domslut ska alltså fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Petra Bergman och Jonas Högström, referent, samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit Frida Jakobsson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2025-03-20
Meddelad i
Nacka

Mål nr M 4766-24

PARTER

Klagande

Vattenfall Vattenkraft AB

Ombud: S.S

Motpart

Energimarknadsinspektionen

ÖVERKLAGAT BESLUT

Energimarknadsinspektionens beslut den 14 maj 2024 i ärende nr 2023–100306, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Nätkoncession för en ledning från Ligga kraftverks transformator T3 till Ligga kraftverks kopplingsstation

---

DOMSLUT

Med ändring av Energimarknadsinspektionens beslut den 14 maj 2024 i ärende nr 2023–100306 fastställer domstolen det bindande beskedet att ledningen från Ligga kraftverks transformator T3 till Ligga kraftverks kopplingsstation i Jokkmokks kommun, Norrbottens län, omfattas av undantag från kravet på nätkoncession.

BAKGRUND

Vattenfall Vattenkraft AB har begärt om bindande besked hos Energimarknadsinspektionens (Ei) i fråga om undantag från kravet på nätkoncession för en ledning mellan Ligga kraftverks transformator T3 och Ligga kraftverks kopplingsstation i Jokkmokks kommun i Norrbottens län.

Energimarknadsinspektionen beslutade att ledningen från Ligga kraftverks transformator T3 till Ligga kraftverks kopplingsstation inte omfattas av undantag från kravet på nätkoncession.

Vattenfall Vattenkraft AB har överklagat beslutet till mark- och miljödomstolen.

Frågan har tidigare varit föremål för prövning i mark- och miljödomstolens dom från den 2 juli 2020 i mål nr M 1216–20.

YRKANDEN M.M.

Vattenfall Vattenkraft AB (bolaget) har yrkat att domstolen, med ändring av Energimarknadsinspektionens beslut, fastställer att ledningen omfattas av undantaget från kravet på nätkoncession samt att domstolen ska hålla syn på platsen. Som skäl har bolaget i huvudsak framfört följande.

Ett område för en industrianläggning enligt 8 § IKN-förordningen

Bolaget har bedrivit verksamhet i form av energiproduktion i området sedan 1950-talet och hela området är präglad av denna verksamhet. Verksamheten bedrivs både ovan och under mark. I kraftverkets direkta närhet finns även tillhörande ställverk som ligger inom fastigheten A.

Efter genomförda ombyggnationer kommer bolaget vara ensam verksamhetsutövare på platsen. Bolaget äger både kraftverket och T3 samt kopplingsstationen /ställverket och det kommer att stå på den plats där det står en stamnätsstation idag.

Förhållandena skiljer sig således från de som var föremål för prövning i mark- och miljödomstolens dom från den 2 juli 2020 i mål nr M 1216–20.

De aktuella ledningarna är endast till för att överföra el för bolagets egen räkning och är därmed att anses som ett internt nät.

Vattenkraftproduktion kräver, i likhet med till exempel gruvverksamhet, ofta en betydligt större geografisk utbredning än andra industriella verksamheter och kännetecknas av att vara starkt knuten till den plats där det finns förutsättningar för att utvinna energi. Det medför också att varje vattenkraftverk med anslutning till elnätet har en unik utformning som är anpassad efter den specifika platsen i fråga. Kraftverket och tillhörande anläggningar, däribland transformator T3 och kopplingsstationen, är sammantaget utformade och lokaliserade för att möjliggöra ett effektivt bedrivande av energiproduktion och samtliga delar av verksamheten är nödvändiga för att möjliggöra leveransen av el.

Avståndet till närmaste bebyggelse är långt. Väg E45 löper längs med dammkroppen, som i sin tur agerar brokonstruktion över Lule älv och tillkom i samband med kraftverksbygget. Alternativa placeringar och utformningar av verksamheten är ytterst begränsade med hänsyn till topografin, dammkroppen och övriga omgivningsförhållanden. Lokaliseringen av transformator T3 och ställverket är heller ingen slump, båda kräver plana och stabila markförhållanden, vilket finns på platserna där de står. Även dammkroppen utgör en del av verksamhetsområdet som står under Vattenfall Vattenkrafts direkta ansvar och kontroll. Det interna nätet mellan transformator T3 och kopplingsstationen omfattar endast en sträcka om 90 meter och är utfört som luftledning. Det interna nätet ligger inom verksamhetsområdet och bör i ljuset av verksamhetens omfattning och karaktär anses vara väl avgränsat och inte anses ha en alltför stor utbredning.

Syftet med kriteriet om det interna nätets utbredning och avgränsning är att begränsa risken för att ett stort internt nät skapar svårigheter för koncessionshavaren att bygga ut sitt nät på ett rationellt sätt. Den berörda ledningen är synlig, kort och

väldigt avgränsad i relation till omgivningen, sammanhanget och verksamhetsområdet i övrigt på båda sidor om vägen. Nätet skapar i detta fall inte på något sätt svårigheter för koncessionshavaren att bygga ut sitt nät på ett rationellt sätt, och att bevilja undantag med hänvisning till 8 § är således förenligt med förordningens syfte.

Bolaget ställer sig frågande till Ei:s hänvisning till plan- och bygglagstiftningen och dess betydelse i sammanhanget samt saknar en tydlig motivering till Ei:s definition av en industrianläggning. Plan- och bygglagstiftningen reglerar bebyggelse och i den kontexten finns det fog för differentiering mellan olika byggnader och anläggningar som görs i den lagstiftningen. För bedömningarna som nu ska göras enligt ellagen, och möjligen med stöd av miljöbalken, kan inte anläggningen betraktas som något annat än en industrianläggning. Vägledning härvid saknas även i Mark- och miljödomstolens dom från den 2 juli 2020 i mål nr M 1216–20 samt annan praxis enligt kännedom. Undantaget enligt 8 § IKN-förordningen är därmed tillämpligt.

Produktionsundantaget i 22 a § IKN-förordningen

Det interna nätet har för det första både en begränsad utbredning eftersom det endast omfattar en sträcka om 90 meter, och är för det andra tillräckligt tydligt avgränsat gentemot omgivningen. I enlighet med vad som utvecklats i avsnittet ovan präglas området av energiproduktion och för den som står på platsen bör det stå klart att både transformator T3 och kopplingsstationen utgör delar av samma industriella enhet. Den trafikled som avskiljer transformator T3 och kopplingsstationen försvårar inte möjligheterna att fastställa gränsen för området för energiproduktion och övrig mark på ett sådant sätt att området inte ska anses tydligt avgränsat.

Till stöd för sin talan har bolaget gett in en kartbild som visar på fastighetsgränsen vid aktuell anläggning, situationsplan och videobildsmaterial.

Ei har yttrat sig enligt följande.

Ei motsätter sig bifall till överklagandet.

Grunder

Ei hänvisar till myndighetens motivering i det överklagade beslutet med ärendenummer 2023-100306.

Utöver detta tillägger Ei följande.

Kriteriet om tydlig avgränsning är fortfarande inte uppfyllt. I fråga om den aktuella ledningen är avgränsad konstaterar Ei att det som klaganden framför i överklagandet inte ändrar det faktum att Europaväg 45 (E 45) sträcker sig genom det aktuella området. Ledningen sträcker sig från sökandens transformator vid Ligga kraftstation, väster om väg E45, med sträckning utanför det inhägnade området över väg E45 till sökandens kopplingsstation, öster om väg E45, där också anslutningen mot överliggande nät är placerad. Det är inte den omständigheten att energiproduktionen kommer från vattenkraft som medför hinder för undantag från kravet på nätkoncession. Hindret är i stället att ledningen från Ligga kraftverks transformator T3 till Ligga kraftverks kopplingsstation inte är avgränsad. Ei anser att mark- och miljödomstolens bedömning i mål nr M 1216-20 i fråga om den aktuella ledningens avgränsning har betydelse vid bedömningen enligt 22 a § IKN-förordningen¹ och väger tungt oavsett energislag. Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som inte meddelade prövningstillstånd (mål nr M 8618-20). Ei kan inte bortse från följande uttalande från mark- och miljödomstolen i mål M 1216-20 vad gäller den aktuella situationen, som fortfarande råder.

"Anslutningsledningen sträcker sig 90 meter utanför instängslat området och passerar över väg E45. Även om sträckan utanför det instängslade området inte är lång, anser domstolen att det ändå innebär att kriteriet om tydlig avgränsning inte är uppfyllt. Ett annat synsätt skulle medföra att det blir svårt att fastställa gränsen för området för produktion och övrig mark."

Sammanfattning

Ei anser att kriteriet om tydlig avgränsning fortfarande inte är uppfyllt och att det

därför saknas förutsättningar att undanta ledningen från kravet på nätkoncession. Mot denna bakgrund ska överklagandet avslås.

Handläggningen av målet

Domstolen har den 11 november 2025 beslutat att avslå bolagets yrkande om att domstolen ska hålla syn.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår, utöver vad som anges nedan, av Ei:s beslut.

Undantag från kravet på nätkoncession

I IKN finns bestämmelser om undantag från kravet på nätkoncession i ellagen. Regeringen har i förordningsmotiv (Fm 2007:1) angett tre kriterier som bör vara uppfyllda för att ett nät ska vara undantaget från koncessionskravet. Ledningen eller ledningsnätet ska för det första vara ett internt nät, för det andra inte ha en alltför stor utbredning och för det tredje vara tydligt avgränsat. Det första kriteriet har kommit till uttryck i förordningstexten (2 §) medan de två andra kriterierna har beaktats av regeringen vid bedömningen av vilka interna nät som ska vara undantagna från kravet på koncession och som specificeras i förordningen.

Industrialläggningar

Av 8 § IKN framgår att ett internt nät inom området för en industrialläggning får byggas och användas utan nätkoncession. Detsamma gäller mellan delar av ett sådant område, vilka skiljs åt endast av en trafikled.

Bolaget har anfört att undantaget kan tillämpas på aktuell anslutningsledning. Mark- och miljödomstolen anser att vattenkraftverket tillsammans med stamnätstationen är en sådan industrialläggning som avses i 8 § IKN, varför undantaget kan tillämpas i förevarande fall samt att nätet bedöms vara internt, eftersom vattenkraftverket och stamnätsstationen numera har en och samma ägare.

Produktionsanläggningar

Ett internt nät som förbinder två eller flera elektriska anläggningar för produktion, vilka utgör en funktionell enhet, får byggas och användas utan nätkoncession (22 a § IKN). Med internt nät avses en eller flera starkströmsledningar som innehavaren använder för överföring av el för egen räkning (2 § IKN).

Om vattenkraftverket, med turbiner och transformatorer, samt anslutningsledningen skulle anses vara en funktionell enhet, framgår av 30 § IKN att undantag från kravet på nätkoncession kan medges även om de anläggningar som ingår i den funktionella enheten har olika innehavare. Det gäller även om nätet i sin helhet ursprungligen inte har använts för överföring av el uteslutande för egen räkning.

Vid införandet av 22 a § IKN anförde regeringen i propositionen ”Enklare och tydligare regler för förnybar elproduktion, m.m.” att det funnits ett behov av ytterligare ett undantag från kravet på nätkoncession och att det primärt gällde de ledningar som i många fall binder samman de olika anläggningarna i en vindkraftspark (prop. 2009/10:51 s. 16). Vidare uttalades att det vid den tiden i praktiken endast var vindkraftverk som var anlagda på ett sådant sätt att de kunde betraktas som en funktionell enhet. Möjligen kunde också solcellsanläggningar komma att bedömas som en funktionell enhet. Eventuella framtida tekniker för elproduktion med liknande funktion skulle kunna behandlas på motsvarande sätt (a.a. prop. s. 17).

I utredningen ”Moderna tillståndsprocesser för elnät” föreslogs ett utökat undantag för nät inom bl.a. vindkraftsparker. Härvidlag anfördes följande (SOU 2019:30 s. 85f.).

Sedan IKN-förordningen trädde i kraft 2007 har ett nytt undantag för produktionsnät införts, 22 a § IKN-förordningen. Undantaget gäller nät som förbinder två eller flera elektriska anläggningar för produktion, vilka utgör en funktionell enhet. Undantaget tar främst sikte på vindkraft, men kan även beröra andra produktionsanläggningar, till exempel solceller, vågkraft och småskalig vattenkraft.

Det interna nätet inom en vindkraftspark omfattas således i dag av IKN-reglerna, men vid längre avstånd mellan verken blir ledningarna koncessionspliktiga. Samma gäller för anslutningsledningar, åtminstone om dessa är längre än avstånden mellan verken.

Mark- och miljööverdomstolen prövade i mål MÖD 2018:5 om en vindkraftspark utgör en sådan funktionell enhet som omfattas av 22 a § IKN om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen. Domstolen konstaterade att Ei, när inspektionen lämnat bindande besked i frågan om undantag, tolkat 22 a § IKN med ledning av de äldre förordningsmotiven och gjort bedömningen av vad som utgör en funktionell enhet utifrån de tre angivna kriterierna för att ett elnät ska omfattas av undantag från koncessionskravet. Mark- och miljööverdomstolen delade den bedömningen och ansåg att dessa kriterier bör vara vägledande för hur begreppet funktionell enhet ska tolkas.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Ei har anfört att ett vattenkraftverk inte ensamt kan ses som en funktionell enhet eftersom det inte är fråga om två eller flera anläggningar för produktion. Enligt mark- och miljödomstolen bör ett vattenkraftverk med flera turbiner i och för sig kunna utgöra en funktionell enhet. Det kan ifrågasättas om kraftverket kan ses som en funktionell enhet då varje turbin synes ha en egen ledning till en transformatorstation. Då det inte kan uteslutas att varje turbin skulle kunna ses som en enskild anläggning för produktion på sätt som avses i 22 a § IKN anser dock domstolen att det finns skäl att gå vidare i prövningen på samma sätt som Ei gjort.

Den fråga som då ska prövas är om den cirka 90 meter långa anslutningsledningen, T3, mellan Ligga vattenkraftverk och en 400 kV stamnätsstation är undantagen från kravet på nätkoncession.

Ordalydelsen i 22 a § IKN omfattar inte anslutningsledningar, eftersom dessa inte förbinder produktionsanläggningar. Ei har dock i sin praxis ansett att anslutnings-

ledningar i vindkraftparker kan omfattas av undantaget i 22 a § IKN. Mot denna bakgrund anser domstolen att även en anslutningsledning till ett vattenkraftverk bör kunna vara undantagen från kravet på nätkoncession, trots att det inte uttryckligen framgår av ordalydelsen i 22 a § IKN. För det förutsätts dock att ledningen kan anses ingå i den funktionella enheten enligt vad som anges i 22 a § IKN. Vid denna bedömning bör, i enlighet med vad som framgår av praxis, de tre kriterierna i förordningsmotiven tillämpas.

Ordalydelsen i 22 a § IKN omfattar inte anslutningsledningar, eftersom dessa inte förbinder produktionsanläggningar. Ei har dock i sin praxis ansett att anslutningsledningar i vindkraftparker kan omfattas av undantaget i 22 a § IKN. Mot denna bakgrund anser domstolen att även en anslutningsledning till ett vattenkraftverk bör kunna vara undantagen från kravet på nätkoncession trots att det inte uttryckligen framgår av ordalydelsen i 22 a § IKN. För det förutsätts dock att ledningen kan anses ingå i den funktionella enheten enligt vad som anges i 22 a § IKN. Vid denna bedömning bör, i enlighet med vad som framgår av praxis, de tre kriterierna i förordningsmotiven tillämpas.

När det gäller kriteriet om tydlig avgränsning framgår av förordningsmotiven (s. 13) att det ska vara lätt att fastställa området belägenhet och utbredning samt att man lätt måste kunna konstatera var gränsen mellan området och övrig mark går.

Anslutningsledningen sträcker sig 90 meter utanför instängslat området och passerar över väg E45. Sträckan utanför det instängslade området är inte lång och av det bildmaterial som finns i handlingarna i målet är det tydligt var gränsen för området för produktion och övrig mark går. Kriteriet om tydlig avgränsning är därför uppfyllt.

Eftersom ovan nämnda kriterier är uppfyllda finns det förutsättningar att undanta ledningen från kravet på nätkoncession. Bolagets överklagande ska sålunda bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 10 april 2025. Prövningstillstånd krävs.

Peter Winge

Anders Söderström

I domstolens avgörande har rådmannen Peter Winge, ordförande, och tekniska rådet Anders Söderström deltagit. Föredragande har varit föredragande juristen Victoria Arvidsson.